

УДК 371.15:373.29:004:37

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.106-115](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.106-115)

Цюняк Оксана Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4573-1865>
E-mail: tsiuniak33@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Анотація. У статті проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах карантину. Здійснено аналіз сучасних публікацій та наукових праць з досліджуваної проблеми. Акцентовано увагу на тому, що нині увесь світ опинився в умовах жорстких карантинних заходів, а навчання в умовах ізоляції стало викликом для усіх учасників освітнього процесу. Запровадження карантину та необхідність продовження освітнього процесу з використанням засобів дистанційного навчання стали справжнім випробуванням для закладів вищої освіти. Розкрито сутність поняття «дистанційне навчання». З'ясовано, що дистанційне навчання – це нова, специфічна форма навчання, основою якої є самостійна робота здобувачів освіти та широке застосування сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють навчатися на відстані. Авторка зазначає, що дистанційне навчання сприяло створенню широких можливостей для розв'язання нових дидактичних завдань, спрямованих на забезпечення якості та ефективності реалізації професійної освіти, серед яких виокремлено професійну підготовку майбутніх педагогів у закладах вищої освіти в умовах карантину.

Зроблено висновки, що професійна підготовка майбутніх педагогів в умовах карантину спрямована на глибше розуміння навчального матеріалу, формування комунікативних, інформаційних компетенцій, а засоби дистанційного навчання дають можливість отримувати освітні послуги у безпечних для життя і здоров'я умовах. Окрім того, дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню самостійності, самовдосконаленню та творчості. Також українські студенти використовують можливість користування відкритими на час карантину освітніми платформами та сервісами з усього світу, що сприяє підвищенню їхньої мотивації до навчання, рефлексії та самоаналізу.

Ключові слова: освітній процес, професійна підготовка, майбутні педагоги, дистанційна освіта, дистанційне навчання, заклад вищої освіти, пандемія, COVID-19.

Tsiuniak Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of Primary Education Pedagogy of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4573-1865>
E-mail: tsiuniak33@gmail.com

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS BY MEANS OF DISTANCE LEARNING IN QUARANTINE CONDITIONS

Abstract. *The problem with future teachers' professional training during the quarantine is analyzed in the article. The analysis of modern publications and scientific works about the problems of the study is carried out. Emphasis is placed on the fact that today the world is in the conditions of strict quarantine measures, and learning in isolation has become a challenge for all participants of the educational process. The introduction of quarantine and the need to continue the educational process using distance learning tools have become a real challenge for higher education institutions. The essence of the concept of "distance learning" is revealed. It has been found that distance learning is a new, specific form of learning, the basis of which is the independent students' work and the widespread use of modern information and telecommunications technologies that provide for distance learning. The author notes that distance learning has created a wide range of opportunities for solving new didactic tasks aimed at ensuring the quality and efficiency of vocational education, among which we highlight the professional training of future teachers in higher education during the quarantine.*

It is concluded that the professional training of future teachers during the quarantine is focused on a deeper understanding of the educational content, the formation of communicative, informational competencies. Distance learning tools also give the opportunity to receive educational services in a safe environment for life and health. In addition, distance learning has an educational function, because it contributes to the formation of independence, self-improvement and creativity. Ukrainian students also take the opportunity to use worldwide educational platforms and services, that has become available due to quarantine, so that to increase their motivation to learn, reflect and introspect.

Key words: *educational process; professional training; future teachers; distance education; Distance Learning; higher education institution; pandemic; COVID-19.*

У XXI сторіччі неграмотні не ті, хто не вміє читати і писати,
а ті, хто не вміє вчитися
Елвін Тоффлер

Постановка проблеми, її актуальність. *Нині увесь світ опинився в умовах жорстких карантинних заходів, а навчання в умовах ізоляції стало викликом для усіх учасників освітнього процесу. Карантин через COVID-19*

став часом інновацій та експериментів в українській вищій освіті. Запровадження карантину та необхідність продовження освітнього процесу з використанням засобів дистанційного навчання стали справжнім випробуванням для закладів вищої освіти. Однак, варто зазначити, що окремі університети успішно практикували дистанційну освіту і до карантину.

Запровадження карантинних заходів зумовило потребу внесення змін до низки нормативно-правових актів, а також прийняття нових, які б урегулювали освітній процес у закладах освіти у таких умовах. Так, листом №1/9-154 від 11.03.2020 року МОН рекомендувало розробити заходи щодо забезпечення проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій. Закриття університетів призвело до того, що здобувачі вищої освіти змушені навчатися дистанційно, а сучасний освітній процес уже важко уявити без доступу до мережі Інтернет. У цьому контексті дистанційне навчання сприяло створенню широких можливостей для розв'язання нових дидактичних завдань, спрямованих на забезпечення якості та ефективності реалізації професійної освіти, серед яких ми виокремлюємо професійну підготовку майбутніх педагогів у закладах вищої освіти в умовах карантину.

Мета статті – проаналізувати можливості дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів в умовах карантину.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових праць засвідчують, що питання дистанційного навчання розглядають як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: А. Андреева, О. Аніщенко, В. Биков, В. Зінченко, М. Карленко, К. Корсак, Т. Кошманова, Н. Морзе, Є. Полат, О. Рибалко, О. Самойленко, Н. Сиротенко, С. Сисоєва, П. Стефаненко, Е. Скибицький, П. Таланчук, Г. Татурчук та ін. Проте, питання використання дистанційного навчання у підготовці майбутніх педагогів в умовах карантину залишаються недостатньо вивченими.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить практика, одним з пріоритетних напрямів організації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах карантину є впровадження дистанційного навчання. З метою обґрунтування актуальності дослідження нами були вивчені наукові праці, що розкривають загальні аспекти використання елементів дистанційного навчання у професійній освіті. Наукові розвідки доводять, що існує безліч понять «дистанційне навчання» і не має однозначного тлумачення його змісту. Характеризуючи його сутність, дослідники розглядають дистанційне навчання як «...систему, що включає проектування, організацію та проведення навчального процесу, за якої його учасники взаємодіють між собою через комплекс освітніх технологій навчання в умовах часового та просторового поділу суб'єктів навчання» (Носовець, 2017, 90–94). С. Гончаренко дистанційне навчання визначив як технологію цілеспрямованого й методично організованого керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів, які проживають на відстані від освітнього закладу (Гончаренко, 2011, 125). За переконаннями В. Бикова, дистанційне навчання – форма організації й реалізації навчально-

виховного процесу, за якою його учасники здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (на відстані, що не дає змоги і не передбачає безпосередньої навчальної взаємодії учасників «віч-на-віч», коли учасники територіально перебувають за межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії, і коли у процесі навчання їхня особиста присутність у навчальних приміщеннях закладу не є обов'язковою) (Биков, 2008, 1040).

Водночас В. Биков визначає такі основні принципи дистанційного навчання: *принцип інтерактивності* – сучасні засоби телекомунікацій при дистанційному навчанні забезпечують більш інтерактивний спосіб спілкування студента з викладачами; *принцип стартових знань* – для навчання у системі дистанційної освіти студенту необхідні деякі стартові знання та апаратно-технічне забезпечення (володіння мінімальними навичками роботи в мережі); *принцип індивідуалізації* – завдяки інтерактивному стилю спілкування та оперативному зв'язку в дистанційному навчанні відкривається можливість індивідуалізувати навчальний процес (викладач в залежності від успіхів студента може застосовувати гнучку, індивідуальну методику навчання, пропонувати йому додаткові, орієнтовані на студента блоки навчальних матеріалів, посилення на інформаційні ресурси, студент може також обрати свій темп вивчення матеріалу, тобто, працювати по індивідуальній програмі, узгодженій із загальною програмою курсу); *принцип педагогічної доцільності використання засобів нових інформаційних технологій* (Биков, Кухаренко, (ред.), 2008, 324).

Здійснивши ґрунтовний аналіз наукової літератури, можна стверджувати, що *дистанційне навчання* – це нова, специфічна форма навчання, основою якої є самостійна робота здобувачів освіти та широке застосування сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють навчатися на відстані. Так, практично не виходячи з дому чи не покидаючи свого робочого місця, можна підтримувати контакт з викладачем за допомогою цифрових технологій, у тому числі відеозв'язку, та одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді.

Вважаємо, що у організації професійної підготовки майбутніх педагогів засобами дистанційного навчання важливо скористатися ідеями теорії Ренді Геррісона (Randy Garrison). Канадський професор за основу теорії взяв двосторонній діалог у режимі реального часу, транзакцію навчання та учіння, контроль навчання. Відповідно до теорії Геррісона, модель транзакційного контролю містить забезпечення макроконтролю на рівні викладача, студента та змісту навчання. У середині макроконтролю функціонують транзакційні елементи мікроконтролю: уміння тих, хто навчається (їх здатності та мотивація навчання), підтримка (людські та технічні ресурси) та самостійність (можливість вибору) (Garrison, 1987, 3-15).

Впровадження карантину дало поштовх до пошуку нових ефективних дистанційних форм роботи із здобувачами вищої освіти. В

даних умовах недостатньо просто видати завдання та отримати відповідь. Потрібно налагодити комунікацію зі студентами: надати консультацію, допомогти у виконанні завдань. Тому успіх роботи в умовах карантину залежить від активної взаємодії усіх учасників освітнього процесу, якості й швидкості Інтернет-трафіку, наявності технічних можливостей та, насамперед, навичок викладачів та здобувачів вищої освіти щодо використання сучасних інформаційних та цифрових технологій.

Зауважимо, що у традиційному навчання інтерпретатором знань є викладач, тоді як у дистанційному навчанні застосовується інша інформаційна модель, за якою інтерпретатором знань стає студент, а викладач виконує роль консультанта і координатора процесу навчання. Тоді принцип самоосвітньої діяльності набуває визначального значення та зумовлює використання пошукового підходу при розробці процесуально орієнтованої інформаційної моделі дистанційного навчання, яка передбачає: занурення студентів, які готові до самостійної пізнавальної діяльності в активне освітнє середовище «людина-комп'ютер»; введення предметно-образного стилю як провідного в активному освітньому середовищі (по інформаційному каналу передається не сама книга, а образ об'єкта, його властивості, що забезпечує сприйняття інформації цілісно як сприйняття образу); перехід від вербально-логічного, аналітичного мислення до синтетичного, образного інтуїтивного та ситуативного мислення.

Важливим у дистанційному навчанні є те, що використання нових комунікаційних технологій забезпечує можливість інтерактивної взаємодії учасників процесу навчання, а наявність сучасних діалогових засобів навчання та контролю (комп'ютерні програми, інтерактивні відеодиски, інформаційні бази та доступ до них через Інтернет тощо) дозволяють організувати навчання відповідно до сучасних принципів дидактики.

Як покаже досвід, дистанційне навчання є викликом не лише для студентів, а й для викладачів, а організувати якісну професійну підготовку здобувачів вищої освіти в онлайн режимі непросто. Зупинимося на окремих аспектах професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах карантину у Прикарпатському національному університеті Василя Стефаника, у якому перехід на навчання з використанням дистанційних технологій відбувся вже понад 5 років тому. Метою дистанційного навчання в університеті було надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу в університет, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників. Завданнями дистанційного навчання були: забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального й майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їхніх здібностей; забезпечення індивідуалізації освітнього

процесу у відповідності до потреб, особливостей і можливостей тих, хто навчається; застосування актуальних освітніх технологій; створення додаткових можливостей для спілкування педагогічних (науково-педагогічних) працівників зі студентами та студентів між собою в рамках активного творчого засвоєння програми навчання; забезпечення контролю якості освіти. Виконані завдання здобувачі вищої освіти можуть надсилати на електронну пошту, а викладач може перевіряти їх у зручний для себе час. Зазначена система пропонує різноманітні способи надання інформаційного навчального матеріалу, перевірки знань та контролю успішності (Цюняк, 2020, 335).

За умови дистанційного навчання активна роль викладача не зменшується, оскільки він має визначити рівень знань здобувача, та прийняти рішення щодо коригування програми навчання з тим, щоб домогтися найкращого засвоєння пройденого матеріалу. За потреби студент може отримати консультативну допомогу викладача, спілкуючись з ним в онлайн режимі, безпосередньо використовуючи інтернет як засіб зв'язку (web-чат, IRC, ICQ, інтерактивне TV, web-телефонію). Спілкування в режимі «онлайн» дозволяє активізувати навчально-пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти, сприяє розвитку їхнього навчального діалогу та взаємодії. У них з'являється можливість для обговорення будь-якої теми, яка їх цікавить, із студентами та викладачами з різних міст, з якими вони спілкуються онлайн. Дистанційне навчання варто сприймати не як реального суперника традиційної університетської освіти, а як одне з новітніх досягнень інформаційних технологій, яке потенційно може змінити характер усталених віками освітніх практик, розширивши та доповнивши можливості класичної системи навчання.

Серед технічних способів реалізації дистанційного навчання у закладах вищої освіти найбільш популярними є: надання доступу здобувачам вищої освіти до електронного контенту за допомогою мережі Інтернет на базі власного серверу або за допомогою Інтернет сервісів, які надають можливість обміну контентом, це такі, як: Google, MS OneDrive, Yandex диск тощо; організація дистанційного навчання на додаткових можливостях інтернет-сервісів та активному використанню електронної пошти, персональних сайтів (блогів), соціальних мереж (Facebook, VK тощо). Розміщення контенту відбувається на власному сервері або «хмарі» за допомогою безкоштовної пошти (соціальних мереж) та безкоштовних засобів створення онлайн-тестів; використання спеціалізованого програмного забезпечення, до якого відноситься: Moodle, eFront, Edmodo, Blackboard, SuccessFactors, SkillSoft, Litmos, OpenEDX тощо.

У Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника усі учасники освітнього процесу є зареєстрованими користувачами хмарної платформи Cisco Webex, де користувачі можуть безпечно обмінюватися повідомленнями, переглядати файли, здійснювати голосові-і відеодзвінки. Крім того, додаток підтримує функцію демонстрації екрану комп'ютера або ноутбука і дозволяє малювати за допомогою функції віртуальної дошки робочого простору. Цьогоріч з використанням

названої платформи відбулася здача іспитів, кваліфікаційних екзаменів та захист кваліфікаційних робіт (Цюняк, 2020, 335).

Важливе значення при використанні засобів дистанційного навчання має контроль засвоєння матеріалу та оцінювання знань студентів. Відповідно, викладачам потрібно забезпечити його проведення одним з можливих способів або їх поєднанням: *письмово* – оцінювання рівня знань студентів електронним тестуванням або виконанням відкритих завдань та надсиланням результатів на електронну пошту; *усно* – відео-конференція зі студентами за допомогою зовнішніх платформ.

Ще однією формою дистанційного навчання є *вебінар* – особливий різновид інтернет-семінару. Сервіси для проведення вебінарів, такі як BigBlueButton, WiZiQ або DimDim, ZOOM, Googl Meet, що дозволяють розширити можливості проведення аудиторних занять, залучаючи до них студентів із різних країн світу. Нами запропоновано проведення двох вебінарів з тем «*Елементи STEAM-освіти у початковій школі*», «*Освітнє середовище як фактор розвитку творчої особистості*». Вебінари дозволяють проводити он-лайн-презентації, сумісно працювати з документами й додатками, синхронно переглядати сайти, відеофайли й зображення. Такі технології застосовують для онлайн зустрічей і співпраці викладачів та студентів в режимі реального часу через Інтернет.

Акцентуємо увагу і на тому, що сучасне дистанційне навчання будеється на використанні: *веб-сторінок* – документів, що мають унікальну адресу (URL), зазвичай організованих у вигляді гіпертексту із включеннями тексту, графіки, звуків, відео чи анімації; *веб-сайтів* – сукупність веб-сторінок, що об'єднані за змістом, навігаційно та фізично знаходяться на одному веб-сервері; *блогів* (англ. blog від «web log») – мережевий журнал чи щоденник подій) – різновид веб-сайтів, основний зміст яких складають записи, що регулярно додаються, містять текст, зображення чи мультимедіа; *інтернет-щоденник з коментарями*; *веб-форумів* (англ. www – conferece, синоніми – конференція, веб-конференція), які виконують роль інструмента для організації спілкування в Інтернет-сайті; *чат* (англ. chat – розмова) – сторінка, де у реальному часі можна спілкуватися з іншими студентами; *Skype* – комп'ютерна програма, за допомогою якої можна безкоштовно дзвонити через Інтернет, налагоджувати конференц-зв'язок, відеозв'язок та передавати текстові повідомлення та файли; *відео- та телеконференцій* – інтерактивних інструментів, які включають аудіо-, відео-, комп'ютерні та комунікаційні технології для здійснення зв'язку між територіально віддалених співрозмовників «віч-на-віч» у реальному часі. У процесі опанування навчальним матеріалом доцільно використовувати тематичні форуми, де можна залишити запитання й коментарі.

Зазначимо, що в освітньому процесі у ЗВО часто використовують *хмарні технології*, які надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу на основі потужності віддаленого

сервера. Поняття *хмарних технологій* нещодавно увійшло в сферу активного наукового пошуку в Україні. Назву цей вид організації освітнього простору отримав від віртуального середовища для зберігання інформації, що зазвичай створюється для полегшення роботи з документацією, науковою, навчальною та іншою інформацією на сервері певної установи – віртуальної хмари.

Також цікавим форматом отримання навчальної інформації є YouTube. Однак вважаємо, що недоцільно постійно використовувати названий формат, оскільки немає зворотного зв'язку і стає незрозуміло, чи засвоїли студенти інформацію чи ні.

Засобами професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності називаємо природні та/або штучні, спеціально створені об'єкти, які дидактично та технічно формують інноваційне освітнє середовище професійної підготовки та забезпечують ефективне функціонування освітнього, соціально-культурного та інформаційно-комунікаційного середовища. Навчальні підручники, посібники, навчально-методичні комплекси забезпечення навчальних дисциплін нині залишаються важливими в підготовці майбутніх фахівців. Їх чітка структурованість, фундаментальне змістове наповнення та практико-орієнтований характер завдань забезпечують мотивацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Навчальні матеріали, що забезпечують професійну підготовку майбутніх педагогів засобами дистанційного навчання повинні містити: відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо; мультимедійні лекційні матеріали; електронні термінологічні словники; практичні завдання; віртуальні лабораторні роботи і тренажери з методичними рекомендаціями щодо їх виконання; пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування з автоматизованою перевіркою результатів, тестування з перевіркою викладачем; ділові ігри, електронні бібліотеки, бібліографії тощо. Важливо, щоб навчальний матеріал був максимально конкретним та чітко структурованим.

Як показує практика, якщо студент не навчиться самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно оволодіти тією чи іншою дисципліною. Окрім того, дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню провідних якостей особистості: активність, самостійність, самовдосконалення, творчість (Даценко, Сузанська, 2017, 17–20).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що поєднання традиційного та дистанційного навчання сприяє розширенню освітніх можливостей майбутніх педагогів за рахунок посилення доступності та гнучкості навчання, урахуванням індивідуальних особливостей та освітніх потреб здобувачів вищої освіти, а також темпу та ритму засвоєння навчального матеріалу та формуванню медіаграмотності. Разом з тим, професійна підготовка майбутніх педагогів в умовах карантину спрямована

на глибше розуміння навчального матеріалу, формування комунікативних, інформаційних компетенцій, а засоби дистанційного навчання дають можливість отримувати освітні послуги у безпечних для життя і здоров'я умовах. Окрім того, дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню самостійності, самовдосконаленню та творчості. Також українські студенти використовують можливість користування відкритими на час карантину освітніми платформами та сервісами з усього світу, що сприяє підвищенню їх мотивації до навчання, самостійності, рефлексії та самоаналізу. У перспективі дистанційна освіта зробить навчання у закладах вищої освіти ретельно спланованим та захоплюючим пізнавальним процесом.

Перспективними напрямками подальших досліджень є аспекти розвитку цифрової культури майбутніх педагогів у контексті глобалізованого цифрового простору.

Список використаних джерел

- Биков, В., Кухаренко, В. (Ред.). (2008). *Технологія розробки дистанційного курсу: навчальний посібник*. Київ: Міленіум, 324.
- Гончаренко, С.У. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене*. Рівне: Волинські обереги. 552.
- Даценко, Г. В., Сузанська, З.В. (2017). Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвузівського вебінару*. Вінниця, 17–20.
- Носовець, Н. М. (2017). Роль і функції викладача в системі дистанційного навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. Чернігів. 144, 90–94.
- Положення про дистанційне навчання. (2013). Наказ МОН України від 25 квітня. № 466. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
- Цюняк, О.П. (2020). *Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: теоретичні і методичні засади: Монографія*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 335.
- Garrison, D. R. (1987). Beyond independence in distance education. The concept of control. *The American Journal of Distance Education*. 1, 3. 3–15.

References (translated and transliterated)

- Bykov, V., Kukharenko, V. (Red.). (2008). *Tekhnolohiia rozrobky dystantsiinoho kursu: navchalnyi posibnyk [Distance course development technology]*. Kyiv: Milenium, 324 [in Ukrainian].
- Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichni entsyklopedychnyi slovnyk. Vydannia druhe, dopovnene y vypravlene [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary. The second edition, supplemented and corrected]*. Rivne: Volynski oberehy. 552 [in Ukrainian]
- Datsenko, H.V., Suzanska, Z.V. (2017). *Dystantsiine navchannia yak zasib stymuliuвання samoosvity. Dystantsiine navchannia yak suchasna osvitnia tekhnolohiia: materialy mizhvuzivskoho vebinaru [Distance learning as a means of stimulating self-education. Distance learning as a*

- modern educational technology: materials of the interuniversity webinar]. Vinnytsia, 17–20 [in Ukrainian].
- Nosovets, N. M. (2017). Rol i funktsii vykladacha v systemi dystantsiinoho navchannia. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. T.H. Shevchenka* [The role and functions of the teacher in the distance learning system. Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. Chernihiv. 144, 90–94 [in Ukrainian].
- Polozhennia pro dystantsiine navchannia*. Nakaz MON Ukrainy vid 25 kvitnia 2013 r. № 466 [Provisions for distance learning. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, April 25, 2013 №466]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> [in Ukrainian].
- Tsiuniak, O.P. (2020). *Profesiina pidhotovka maibutnikh mahistriv pochatkovoï osvity do innovatsiinoï diialnosti: teoretychni i metodychni zasady* [Professional training of future masters of primary education for innovative activities: theoretical and methodological principles]: Monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Vydavets Kushnir H.M., 335 [in Ukrainian].
- Garrison, D. R. (1987). Beyond independence in distance education. The concept of control. *The American Journal of Distance Education*.1, 3. 3–15 [in Ukrainian].